

68. 365. 32.

בָּשָׁם יְהוָה
ΜΕΛΕΤΗΜΑ HISTORICUM
DE
INFIDELIBUS
PER LECTIONEM
SCRIPTURÆ SACRÆ
CONVERSIS,
QUOD

*Indul tu Ampliss. Senat. Philosoph. in illustri,
que Upsalia floret, Academia,*
P R Ä S I D E
VIRO Adm. Rev. atque Amplissimo
MAG. ERICO ALSTRIN,

Log. & Metaph. PROFESS. Reg. & Ord.

h. t. Fac. Phil. DECANO Spectabili,

Ad publicum bonorum examen modeste defert

S:Æ R:Æ M:tis alumnus

JOHANNES J. GÖTERÖM
UPLANDUS.

*In Auditorio Gustav. Maj die I. Mart.
A. O. R. MDCCXXXI.*

UPSALIAE, Literis WERNERIANIS.

S:Æ R:Æ M:TIS
SUMMÆ FIDEI VIRO,
Reverendissimo in CHRISTO
PATRI ac DOMINO,
DN. JOANNI
STEUCHIO,
S.S. Theol. DOCTORI Cel.
Regni Sveo - Gothici
ARCHI - EPISCOPO
Eminentissimo,
Academiae Upsaliensis
PRO - CANCELLARO
Magnificentissimo,
Nec non
Consistorii Ecclesiastici
PRÆSIDI
Gravissimo,
MAECENATI MAXIMO.

Intra spem meumque diu habet, heretque adhuc
tenuis & inculta mea Minerva, in conspectum
ne Tuum, Pater Reverendissime, prodire &

ad aram favoris Tui hunc qualemcumque ingeniali mei
fætum immaturum deponere sustineat. Nescio enim quæ
pia veneratio & timor provenientium ad Te, Reveren-
dissime Pater, clientum animos occupare solet. Verum
enim vero, quum me propria experientia edocum haud
lateat insignis Tua, Reverendissime Pater, erga o-
mnes Camenarum alumnos humanitas, & nunquam sa-
tis prædicandus favor, non potuit animus meus diutius
in æquilibrio quasi pendere absque magna in illum sum-
mum favorem injuria, quin munusculum bocce chartace-
um Tibi humillimus offerrem, deque nomine Tuoreve-
rendissimo lucem & commendationem ipsi per se obscuro
conciliarem. Magnum itaque hunc ausum Tibi, Re-
verendissime Pater, & me ipsum de meliori nota de-
votus commendando, rogoque humillimus, ut submissæ meæ in
Te reverentia, pro beneficiis maximis paterna domui
præstitis, hoc argumentum benignam in parsem accipere
digneris. Mitiori ergo aspice vultu, quicquid ante pedes
Tuos humillimus depono, & non tam ipsius pignoris exi-
guitatem, quam animum offerentis venerabundum, in-
tuere. Quod si impetravero, abunde fætui huic meo
providisse arbitrabor; & vicissim pro perenni Tua inco-
lumentate vota, quoad vixero, nunquam non fundam ca-
lidissima.

REVERENDISSIMI PATRIS

Eulog. devotissimus
J. J. STROM.

*Generofifimo Nobilifimoque
DOMINO,*
D:N N I C O L A O
LAGERSTOLPE,
Cameræ Revisionis
CONSILIARIO
Maxime Inclito,
MECÆNATI MAGNO.

UT solis astu & calore languentes ad umbras patulasque arbores, refrigerationem captaturi, se recipiunt; sic, Generofiffime DOMINE, ad sedes has nostras Musarum pro modo ingenii desudans, ut aliquam sub summi Tui favoris umbra recreationem inveniam, ad nomen Tuum Generofiffimum humillimus confugio. Es enim omnium prædicatione Benignissimus Camenarum nostrarum Patronus, atque
præ-

præclarum Apolline& LAURI FULCRUM. Pa-
tiaris itaque, Generosissime DOMINE, humili-
mus oro, minimam saltem favoris Tui auram
nisi adflare, & rudimentum hoc Academicum
meque ipsum Proceræ LAURI Tuæ umbras
obtegi.

Meum est eritque semper, ad supremum
Numen pro perenni Tua & Generosissimæ
Tuæ Familiæ incolunitate, vota fundere arden-
tissima, quo LAURUS Tua semper virescat, & per-
petuis augeat incrementis. Sic etiam fiet, ut
sub amoenissimo ejus tegmine, lata & tuta quie-
scere posat turba Clientum, inter quos nume-
rari gestit

Generos. Nobilissimique Nom. Tui

O L I V

anno millesimo septuagesimo octavo

O C O E R A M
A L S T R I N

anno millesimo septuagesimo nonagesimo

anno millesimo octavo

Cultor humillimus

J. J. SERDII

V I R O
Summe Rever. atque Amplissimo
**DN. PETRO
SCHYLLBERG,**

S. S. Theolog. DOCTORI & PROFESSORI Ce-
leberrimo, Ven. Consist. Eccles. ADSESSORI gra-
vissimo, PASTORI in Antiq. Upsal. adjacentisque
Districtus PRÆPOSITO longe vigilan-
tissimo,
PROMOTORI OPTIMO.

V I R O
Max. Rever. atque Celeberrimo
MAG. ERICO

ALSTRIN,

Log. & Metaph. PROFESS. Reg. & Ord.

PROMOTORI
*Ob multa & singularia in se collata beneficia, ad
cineres usque colendo.*

V I R O
Amplissimo atque Celeberrimo
D:N J O H A N N I

G E R M A N G E S O R /

In illustri Lyceo Upsaliensi Eloq. & Polit. PROF.
Reg. & Skytt.

PATRONO *omni animi veneratione*
sufficiendo.

V I R O
Ampliss. atque Celeberrimo
Mag. M A T T H I Æ
A S P Y ,

Poës. PROF. Reg. & Ord.

PATRONO OPTIMO.

Primitias basce & exiles ingenii sui conatus; & non
nisi Nominum, quæ huic opellæ præfixa sunt, splen-
dore argumentique dignitate commendandos, in quale-
cunque pietatis & venerationis, gratique animi signum,
ob favorem summum & innumera in se collata beneficia,
cum spe certissima ulterioris obtainendæ commendationis,
& omnigenæ felicitatis appreceptione

D. D. D.

Max. Rev. atque Ampliss. Nomi-
num Vestrorum

O R I V
M I H T T A M . g e m

Cultor observantissimus
J. J. S E R O M.

D. A. G.

§. I.

Epe cum admiratione legi apud
scriptores varios stupenda prorsus
exempla eorum, qui cum in Sa-
crum Codicem inciderunt, illius le-
ctione, imo saepe ad unius vel al-
terius dicti inspectionem, adeo sunt animo com-
moti, ut missis priscis opinionibus, quibus innutriti
fuerant, damnatisque pristinis studiis, & repudia-
ta vetere atque ad illum diem unice adamata vi-
vendi ratione, ea religionis capita, eaque morum
præcepta, quæ Sacer iste Codex proponit, amba-
bus quasi ulnis amplexati sint. Auxit admiratio-
nem, cum intelligerem, tam subita & improvisa
consilia non temere & desultoria quadam levitate
fuisse inita, sed tam firmiter ac penitus animis
eorum insedisse, ut quamquam gravissima quæ-
que propterea perpessi sint, ea tamen, ne in ipso

A

qui-

quidem eqvuleo & rogo abjecerint. Arbitratus itaque sum me operæ pretium facturum, si ejusmodi quædam exempla exstantiora, quæ sparsim apud scriptores inveniuntur, colligerem, & per modum exercitii Academicī Commilitonum meorum oculis animisque contemplanda ac ponderanda proponerem. Spero institutum hoc pio lectori non displiciturum.

§. II.

Cyprianus cum gentilis adhuc esset, dissolutæ vitæ deditus fuit, sed Prophetam Jonam cum leveret, sic cor ejus commotum est, ut ad DEum converteretur, & ex rhetore gentili fieret Doctor Christianorum, sicut pluribus id describit Hieronymus in comm. ad Jonam. vid. Micræli Hist. Eccl. p. 243. & Majeri *Betrübtes Kind Gottes* p. 35.

Fatetur saepius de se *Augustinus*, quod Manichææ sectæ fuerit addictus, & pravis voluptatibus deditus; sed anno ætatis vigesimo nono, cum Faustum Manichæum audiret, institutis cum eo disputationibus, de Manichæismi veritate subdubitate cœpit. Contigit deinde, ut Mediolanum ad Rhetorices professionem vocaretur. Ibi cum Episcopum Ambrosium, non veritatis cognoscendæ causa, sed ut facundiam ejus expiscaretur, audiret, cum verbis, quorum captator erat, res quoque ad animum ejus penetrabant. Hinc factum, ut nullius partibus adhærens, ad tempus nec Manichæus nec Catholicus esset, sed Academicorum instar de omnibus dubitare inciperet. Apricau-

rus vero una cum Alipio amico in hortum progressus, fusis lacrimis vitam huc usque turpiter aetiam deploravit, & mentem meliorem a Deo petit. Statim vox e vicinis domibus audiebatur: *Tolle, lege, Tolle, lege:* neminem vero videns, verba haec cœlitus ad se facta existimavit, & evolvens s. paginas in dictum illud Pauli incidit Rom. XIII. 13. 14. *Non in comissionibus & ebrietatibus: non in cubilibus & impudicitiis: non in contentionibus & emulationibus: sed induite Dominum JEsum Christum.* Quibus verbis ceu fulmine ictus, re cum Alipio communicata, Manichæorum hæresin abnegavit, & orthodoxam fidem acceptare firmiter secum statuit. Krom. Hist. Eccl. Cent. IV. Augustinus ipse Libr. 8. confess. cap. 12.

Sic fœmina quædam gentilis, nomine *Domina*, sacrificiis idolorum operata, cum pauca quædam in Actis Apostolorum legisset, tantam mox sensit cordis mutationem, ut nec ignes nec ferrum, quibus tunc temporibus vexabantur Christiani, extimescens, cœtui Christianorum confessim se adiungeret. Hæc ex Metaphr. ad 29. Jan. apud Ant. Daurolt. Catech. Hist. cap. 3. Titul. 77. exempl. 5. adducit Majerus loc. cit. p. 36.

Memorabile etiam exemplum habemus in gentili illo oratore *Victorino*, qui per omnem aetatem vitam Ethnicismo deditus, cum S. S. clam legeret, vi ejus adeo perculsus est, ut gentili religioni, cui erat innutritus, non solum ultimum mox diceret vale, sed etiam ipsam serio detestans,

stans, acerrimus veræ religionis evaderet defensor & assertor, ut narrat August. Libr. II X. confess. cap. 2. vid. Majerus l. c.

Liceat hoc loco adferre exemplum hominis, per verbum Divinum, non quidem lectum, sed ore prolatum conversi. In Concilio Nicæno accedit, ut simplex quidam senex Christianus Philosopho gentili diceret: *In nomine Iesu, audi Philosophem, quod verum est:* recitata deinde fidei sue confessione, quæsivit ab eo, crederetne ista vera esse? At Philosophus fulmine quasi iactus respondit: *sunt ista vera.* Confessus saepe postmodum est Philosophus ille conversus, talem e viri istius Christiani ore tunc processisse vim & virtutem, ut mundana omnis ars & eloquentia ipsi resistere non potuerit, referent. id Socrate & Sozomeno. Donec, inquietabat, verbis mecum gesta res, verbis verba opposui, & quæ dicebantur, dicendi arte confregi, ubi vero pro verbis virtus processit ex ore dicentis, non potuerunt resistere verba virtuti, nec homo adversari potuit Deo. conf. Ruffin. Libr. I. Hist. Eccl. c. 3. & ex eodem atque Socrate & Sozomeno Libr. I. c. 18. Meissnerus comm. A. C. p. 244. Gœbelius proleg. in A. C. p. 362. vid. Pfeifferus in A. C. p. 29.

Sic aperte de se fatetur *Justinus Martyr.* quod per S:æ S:æ lectionem sit conversus ad veram Dei cognitionem. vid. Corn. a Lap. Præf. in Proph. Maj. p. 10. Pfeifferus l. c. p. 50.

De Sultano quodam Turcico narratur, quod
le etia

— 45 — (50)

lecta Scriptura Sacra ad fidem Christianorum, sit conversus, quodque concionatores Christianos petierit, & baptizari te curaverit. vid. *Danhav. Humilisken Lobspr.* p. 215. & *Pfeiff.* l. c. p. 30.

§. III.

Nec ex Judæis nobis desunt exempla, quæ omnia enumerare longum nimis foret. Pauca tamen ex Henichio de ver. Rel. Christ. excerpere placet. *Quanta sit vis & efficacia verbi Divini,* (ita scribit Henichius p. 350.) dummodo animo diligenter agitetur, vel ipsorum illorum exempla satis superque nos docent, qui ex Judaismo ad Christianismum transierunt. *Epiphanius refert hæresi XIX,* famam fuisse de Evangelio Johannis Hebraice translato, & Tiberiade in gazophylaciis Judeorum inter secretiora recondito; *Quod mibi,* inquit, *nonnulli,* qui se ad Christi fidem e Judaismo transtulerant, exacte indicarunt. *Quin pariter percrebuit,* *Actus Apostolorum* itidem e Graeco in Hebreum conversos, in iisdem thesauris haberi, sicut etiam inde Judæi, qui legerunt & nobis ista recensuerunt, ad Christi fidem adducti fuerunt.

Se constat Paulum Burgensem in Hispania Episcopum & Nicolaum Lyranum, viros doctissimos, per diligentem Script. lectionem e Judæis Christianos factos esse. vid. Hen. p. 306.

Idem legitur de Paulo Weidnero, qui in Academia Viennensi postea professioni Hebrææ linguae admotus, contra Judæos, quos deferuerat, librum edidit & Ferdinando imperatori dedicavit.

In

In præfatione hujus libri ipse conversionis suæ occasionem & modum exponit. Verba ejus, prout leguntur apud Henichium p. 361. ita habent. *Tandem, inquit, ex benigna Dei revelatione, & tra-*
ctu Patris cœlestis mibi inter cæteras curas animi in-
mentem venit, ut mecum ipse cogitarem, apud animum-
que meum revolverem & perpendarem, quænam es-
set vera religio in mundo, & quis cultus Deo placens:
cæpique diligentius legere Sacram Scripturam, & hoc
illuc circumspiciens, in Novum Testamentum conjecti o-
culos, illudque contuli cum Veteri, ac simul adhibui
Chaldæorum, Thalmudistarum & Cabalistarum exposi-
tiones, & ita demum Dei beneficio quotidie fere magis
oculi mei aperiebantur, ut cernerem haud obscure ve-
ram religionem Christianam, & quam indigne & im-
pie ac pertinaciter Judei contradicant Christo, qui ve-
rissimus est Messias, de quo vaticinati sunt Patriarchæ
& Prophetæ &c.

De Johanne Isaac itidem Ebrææ linguæ Pro-
fessore, & aliis aliquibus Judæis Africanis loqui-
tur Andradius in defensione Concilii Tridentini
libro 4. post initium. Digna, quæ afferantur,
sunt verba ipsius. *Jobannes Isaac, inquit, Vir no-*
stra ætate inter Hebræos doctissimus, ingenuæ fatetur,
Prophetarum se ac maxime Esajæ, quem non nisi He-
braice legere poterat, continua meditatione fuisse per-
tractum, ut, Judaica perfidia deserta, Christo Jesu;
a quo mirum in modum antea abhorruerat, nomen lu-
bentissime daret. Aliquos etiam hic (in Lusitania) a-
gnosco ipse non vulgaris antea inter Hebræos, qui in-
teriorum

teriorem Africam incolunt, eruditionis, qui sola capit
tis Esajæ quinquagesimi tertii lectione inducti fuerunt;
ut domo, patria, parentibus amplissimisque fortunis re-
licitis, Christo se Jesu inflammatis studiis consecrarent.

Agmen omnium hic claudat insigne illius Ju-
dæi Gersonis exemplum, qui Halberstadii Anno
1600. die 19. Octob. sacro lavacro tinctus Chri-
stiani nomen accepit. Hic in præfatione libri, quo
fabulas Talmudis recenset & refellit, hunc in-
modum loquitur: *Me in vineam Christianæ Eccle-
siae Deus anno ætatis meæ trigesimo primo vocavit per
suum verbum, non quidem prædicatum vel auditum,
quod templa propter præsentes in iis imagines intrare
non auderem, sed paupercula quedam Christiana fæ-
mina, vicina mea, tradebat pignori codicem N. T. Ger-
manici, a Luthero conversi: cui ego mutuos dabam o-
cto solidos, ut usuram meo more lucrarer, & librum
interim evolverem; non quidem, quod de veritate Ju-
daicæ religionis dubitarem, aut ullum Christianæ fidei
articulum rectum crederem, sed ut cognoscerem, quis-
nam ille tantopere efficax error esset; qui tot anima-
rum myriades seduceret, & in exitium præcipites da-
ret. Præsentibus igitur duobus meis affinibus Lazaro
& Simeone, totum perlegi, non sine blasphemis. In-
terim cor meum percellebatnr, & cum animadvertis-
sem, Evangelistas & Apostolos & Christum ipsum to-
ties ad V. T. provocare, & subinde loca ex eo alia post
alia adducere, illectus fui, ut denuo legerem, clancu-
lum quidem nemine conscio, ne quidem uxore mea,
& ut loca adducta cum ipso V. T. textu contendenderem.*

Quod

Quod ubi feci, tanta lux mihi illuxit, ut eo nomine æternas Deo debeam gratias. Quum autem cogitationes meas nemini, nec conjugi quidem, detegere auderem, & præterea cura uxoris, liberorum reique familiaris, & varietas seclarum, que imer Christianos deprehendit, animum meum turbarent & distraberent, per integras XIV. septimanas adeo angebar, ut nec esca, nec potus saperent, nec quietum somnum caperem, donec pro sua benignitate & clementia Deus animo indidit, ut, relicta patria & cognatione mea, in ditinum Brunsvicensem me conferrem, ibique sacrum baptismum peterem, vid. Henich. de V. R. C. p. m. 367. & seq. Calixtus in tractatu de S:æ S:æ auctoritate. Dorscheus in Theol. Zachar. part. II. p. 84.

§. IV.

Quid jam memorem Atheos? quid sceleratos impiosque homines plures, qui in Scripturam Sacram incidentes mente animoque sic repente sunt mutati, ut homines mox piissimi, acerrimiq; Christianæ Religionis assertores, evaserint?

Atheismi laqueis ad tempus irretitus fuit *Franciscus Junius*, quemadmodum ipse de se refert, in descriptione vitæ suæ, operibus ejus præfixa. Verba ejus legi quoque possunt apud Spizelium de vitiis liter. p. 133. seq. *Invictus ab illa adolescentiae peste (libidine scilicet) alteri malo succubui plane, atque in eo jacui, donec misertus est mei optimus ille celestis Pater, qui me elegit in Christo ab æterno secundum beneplacitum voluntatis sue. illud malum est*

'AΘEO-

*) o (*)

AΘΕΟΤΗΣ, malum gravissimum, in cuius consensionem & approbationem sensim perduetus sum aliena audacia, & imprudentia mea. Memini, quum libros M. Tullii de legibus per illud tempus, auctore & svasore Baribolomao Anulo (qui Gymnasio Lugdunensi tum praeerat) expenderem, & notas quasdam in eos animadversionesque colligerem, venire hominem ad me, & illa Epicuri verba, quæ libro primo exstant, nihil curare Deum, nec sui nec alieni, multis quam diligentissime confirmare. Ad quæ ego non ratione iudicioque certo respondebam, sed assensionem paulatim adbibens, sentiebam venenum serpens, quod imbiberam, confirmari in me, & cum auctoritate hominis, tum argumentis dictorum ejus praeceps eo deferebar, ut meus animus in isto malo haerens occallesceret, totusque fieret ævaldriæ. Recordatus es, Domine mihi, servi tui, & pereuntem misere servasti gratiose misericordia tua! Ista horribili impietate constrata erat quotidie mensa, personabat domus, circumstrebant omnia aures meas, adeo ut jamjamque ad alia omnia obsurdescerem. Nam cum omnibus horis aliquid atrociter fieri videmus, aut auditus (inquit Tullius) etiam qui natura mitissimi sumus, assiduitate molestiarum sensum omnem humanitatis ex animis amittimus. Ex isto autem immani perditionis barathro mirifice me eripuit Deus, postquam amplius annum bis perditissimis luxuriaſſem deliciis &c.

Qua ratione autem eruptus fuerit, ipse in sequentibus exponit. In Novum Testamentum incido, quod pater legebat frequens, & in conclave illud subsecerat oculis meis legendum, (si forte gratiam Deus

hoc modo ficeret) prudentissime mentem suam de me & animum suum dissimulans, ex quo lethalia impietatis illius semina, quæ ante radices egerant in me, animadverterat. Sciebat enim vir sapientissimus, non intrudi pietatem, sed doceri, non cogi, sed svaderi velle, ac propterea cum silentio & dissimulatione incredibili procuravit omnes vias, quibus me ad verum castæ religionis sensum & pium cultum adduceret. Hic ergo Novum illud Testamentum divinitus oblatum aperio: aliud agenti exhibet se mibi aspectu primo augustissimum illud caput Johannis Evangelistæ & Apostoli: In principio erat verbum &c. Lego partem capiti, & ita commoveor legens, ut repente divinitatem argumenti, & scripti majestatem auctoritatemque senserim, longo intervallo omnibus eloquentiae humanae fluminibus præuentem. Horrebat corpus, stupebat animus & totum illum diem sic afficiebar, ut qui essem, ipse mibi incertus viderer esse. Recordatus est mei, Domine Deus mihi pro immensa misericordia tua, ovemque perditam in gregem tuum recepisti. Ex eo tempore, quum in me Deus tam potenter Spiritus sui virtute irruisset, alia frigidius ac negligentius legere ac tractare cœpi, de his vero, quæ ad pietatem pertinent, cogitare amplius, & ardentius in eis versari.

Sic in Epicureis illis, Paulo Simplici, Pelagia, Comædo Babyla, aliisque ejus farinæ hominibus, luculenta efficacia & virtutis, quæ S. Sæ inest, habemus exempla. vid. Pfeiff. in A. C. p. 32.

§. V.

Nec Pontificii ipsi, licet de Sæ Sæ efficacia & sufficientia haud sane præclare sentiant, negare potest.

100) o (11
runt, plurimos ex ipsorum etiam catechava extitisse,
qui S:æ S:æ virtutem experti sunt.

Adducere lubet Jacobum Reibingium, qui in eo
occupatus, ut Papisticæ religionis veritatem asse-
reret & stabiliret aduersus Theologum Witten-
bergensem D. Balthas. Meissnerum, ex allatis ab ipso
argumentis, a S. S. petitis, adeo est affectus, ut
mox Papismum abdicaret, confitens in laqueis Pontif.
contritis : *Jesuita pessimus fui.* In banc Evangelicam
de S. S. sententiam ipsius S:æ claritas, plenitudo & ma-
jestas, luculentissimis suis ac ipso meridie lucidioribus te-
stimonio me pertraxit. Conf. de isto, itemque de Pe-
tro Paulo Vergerio, & aliis, Olear. *wunderliche Gu-*
te p. 2. & Pfeiff. l. c. p. 31.

Recentius exemplum est Joannis Rempen, Pro-
fessoris primum Philosoph. & Theol. apud Ponti-
ficos, postea vero veritatis Evangelicæ confessio-
ris & Professoris publici in Academia Helmstadiensi.
Hic, ut ipse in præfat. libri *Schau-Bühne der Evan-*
gelischen Warheit, narrat, assiduis Pontificiorum
precibus sollicitatus, ut dogmata religionis Papisti-
cæ scripto comprehensa, contra Evangelicos defen-
deret, annuit primum petitioni ; ubi vero opus
ipsum aggressus, S. literas accuratius scrutari, &
cum scriptis nostratium conferre cœpit, tanta fa-
cta est in animo ejus commutatio, ut quam defen-
dere voluerat, religionem defereret, rejiceret, da-
mnaret; quam vero impugnare instituerat, eam
libro supra nominato egregie propugnaret, Eccle-
siæque, cui sæpius acerbe illuserat, libentissimo
animo se associaret,

Nec deest nobis exemplum Doctoris Calviniani, per lectionem & meditationem S. Scripturæ ad saniorem mentem perducti.

Jacobus Arminius, Professor Theologiae Calvinianæ in Academia Leidensi, a Martino Lydio missum sibi libellum, in quo circa Calvinianam expositionem capituli 9. ad Rom. quidam aliqua monuerant, legens & examinans, ut, quod Calvini & Bezzæ adversariis reponeret, inveniret, atque ut absolutam prædestinationem ac reprobationem defenderet, talem mox in corde sensit motum, ut ipse aduersus Calvinum & Bezam serio disputare cœperit, hostemque ipsorum agere infestissimum; ut P. Bertius de ipso narrat. vid. Calov. Armin. p. 2.

Fateor autem, hoc ultimum exemplum, pariter ac priora ex Pontificiis adducta, non aliter huc spectare, quam quod admirandam S. S. efficaciam declarent. Namque, ex communi loquendi usu, ad classem *infidelium* non alii pertinent, quam qui Religionem Christianam vel ignorant vel respuunt.

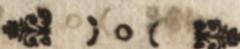
§. VI.

Ex allatis his exemplis tanquam argumento & *posteriori*, probari potest, Divinam vim atq; auctoritatem inesse illis scriptis, quibus nis Christiani nostram religionem superstruimus, ac eoz illa citra omnne dubium a Deo esse profecta. Quæ enim scriptura humana unquam habuit vel habere potest illam vim & efficaciam, quæ sic hominim obduratos in malo animos percellere, inq; cordum adyta penetra;

trare potest? Quæ Scriptura, quod studium, qui libri sic animi nostri desiderium sedare, animos duros perterrere, perterritos consolari & tranquillos reddere potest? Omnes evolas Philosophorum libros, oratorum declamationes, historicorum scripta & ephemerides, herorum regumq; res gestas; nihil tamen, quod sic animum adficiat, reperies. In ærumnis & miseriis constitutus, cum morte conflictans omnes legas Stoicos; recitandas cures Senecæ consolationes; Boëthii consolationes Philosophiæ pervideas; tamen in eodem statu permanens, tandem cum Cicerone conqueri cogeris: *omnibus rebus tentatis, nihil invenio, in quo acquiescam,*

Hinc homines Christiani, non animi quadam levitate, non obstinatione aut prava pervicacia, sed certa animi persuasione de divina veritate, suæ religioni adhæserunt: ita quidem, ut non ferrum, non ignis, non exilia, cædes, inedia, contemptus, paupertas, flagellationes, vel cujuscunq; generis mala & pœnæ atrocissimæ, ipsos a veritatis confessione abigere potuerint. Ob hanc summam ipsorum constantiam & in religione defendenda perseverantiam, in stuporem & admirationem rapti sunt ipsi gentiles. Hinc temeraria in desperationem, animum pervicacem & morienti libidine voluptatemq; passim Christianis ab iis objectam & exprobratam fuisse, in temporum illorum actis legimus. At tamen hæc scriptura eique innixa religio Christiana, quam tam serio amplexi, tam constanter professi sunt, multa continet abstrusa, & ab omni humano capture remota; ea quoq;

mo-

morum præcepta inculcat, quæ naturalibus hominū
 propensionibus perquam inimica sunt & ingrata. Nullum enim est dubium, quin homines, si suæ se naturæ
 permittant, potius honores & opes & voluptates ante
 omnia se&tentur, quam his, quæ ipsis maximopere ap-
 petenda videntur, renuncient. Oportet itaq; superna-
 turalem & Divinam vim fuisse, quæ has cupiditates
 frangere, coërcere, domare potuit; quæ intellectum
 efficaciter convincere, voluntatem movere, inque a-
 lium mutare potuit statum. Quod cum Scriptura Sa-
 cra effecerit & etiamnum efficiat, est illi profecto su-
 pernaturalis ac Divina vis insita, quæ de Divina ejus
 origine abunde testatur. Nos igitur, O Commitlones
 dilectissimi, hoc Divinum depositum, quod nobis Dei
 misericordia concredidit, in summo pretio habeamus,
 & cœlestia hæcce oracula diligenter consulamus, in
 nostram & aliorum salutem. Depromamus ex
 hoc ditissimo penu eam sapientiam, quæ ad
 felicitatem æternum duraturam nos
 per Dei gratiam per-
 ducat.

COROLLARIA

In gratiam Dn. Opponentium.

Religionis non est cogere religionem, quæ spon-
 te suscipi debet, non vi. Tertullianus.

I. Pri-

2. Prius est DEum scire, consequens colere. La-
ctantius.
3. Male vivitur, si de Deo non bene creditur. Augustinus.
4. Abominabilis igitur est Religionum indifferen-
tismus.
5. Quo major & perfectior est cognitio Dei in
intellectu, eo fortius movet voluntatem ad
cultum Deo debitum.
6. Non tamen esse potest in intellectu perfecta
& solida cognitio absque concursu & emen-
datione voluntatis.

Samtahl

Emellan en omväänd och oomväänd Hedning/

Wer JOHAN SEROMS
Berömliga Disputation
Om Hedningars Omvändelse genom their
Hel. Skrifts läsande.
Ethnicus. Christianus.

- C. **O**at du lede Sial till bistra Pluto före/
Men! act! at du/ sönja jag/ på rätta vägen wore.
E. Hwad våg? den våg jag går har Far ill gådt för mig.
C. Din Far slår sief sitt last! förvara man du dig.
E. Mig stola Gudar samt Gudinnoe mäktigt hielpta.
C. Den enda Guden kan dem alleſammans stelpa.
E. Hwem gjör du större då än Jupiter och Pan?
C. Jo den/ hwars bigra mack nedförlat siefwa Fan.
E. Så kan nu en Person regera verlden denne?
C. Hur wil du nemna Gud och ej Personer Denne?
E. Sku Dre då vara Ei; Hur kan jag det förstå?
C. Den hemligheten mänd' förnuftet, öfvergå.

E. Men

E. Men ho har bringat dig så fremmand mening winna?
C. Först hör man af Naturns Natura ns Herre finna.
E. Så har ju åtiven jag besunnit långa sen.
C. Hvi finner du ej då / at den är bara En?
E. Nei; Himmel / haf och jord måst hvor sin Herre tien.
C. Ho skapat alt allen / kan styra alt allena:
E. Låt vara! såg mig doch hvad medel gjort dig Hol.
C. Min Klokhed har jag sökt ur mång åtskillig Bok.
E. Ack! hvad å Böcker måst för därskaps diupa brunnar?
C. En dehl jag hiertans wähl det samma Namnet ungar
E. Och likväl har nu du af dem tin fundskap fådt.
C. Hast man bepröwar alt så gillas bara godt.
Först läste jag en Bok / som plågar Talmud hetar/
Och mente mycket där om Hinlens Gud så weta/
Men den har Juden så med egna Fabler sylt/
At blotta lögnen sägs med sannings guld förgylt.
Dernäst kom än en Bok den tid i mina händer/
Som häls för Helgedom i Turdens wida ländar.
E. Si! hon war färt den bekante Alcoran.
C. Ja / som till förslig inst mig syntes öppna ban.
Men/ när af sika wärct ei fan's de tanckar rena/
Som man i wyrdos måst om sanua GUDEN mena/
Då räkad' jag uppå en sådan HELIG SKRIFT/
Som gaf min swaga Siäl en kraftig Trones drift.
E. Hur då? war den förmehr än de som du nu nämde?
C. Ja / alla delar dee så härligt sammanstående/
At Klärhet / Sanning / Kraft samt dyrbar Myndighet
Mig hswertyg'de lätt den Bokens Helighet.
Lånd! många Hedningar af Henne blitt omvände.
E. Det samma idr väl mig ock kanste funna hända/
Om jag den ådla Bok för mina ögon bad.
C. Se här exemplet fier på STRÖMMENS vittra blad.
E. Ack! om nu också jag fund' så uplyster blifva.
C. Lås väl de dyra Ord GUDS Unde welat skrifwa.
E. Dem stal jag läsa först och tacka se'n Herr STRÖM/
C. Hwars Uslopp DYGDEN är / hwars Swallar å BENÖM.

SVEN GERINGIUS.
Jacobsson.

